

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. I. Quid sit & in quibus actibus consistat Providentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO XXXVII.

De Providentia Dei.

DISPVTAVERAT in superioribus S. Thomas de Intellectu & Voluntate Divinâ, & utriusque naturam, ac proprietates figillatim discusserat: nunc ergo *Questione 22. de iis agit, quæ ad intellectum simul & voluntatem pertinent, Providentiâ scilicet, Prædestinatione & Reprobatione.* Nunc ergo *Sancti Doctoris vestigiis insistendo, de his omnibus disputationem suo ordine instituat, actuumque illorum, qui, tum ex parte Dei, tum nostri hac in re interveniunt, seriem attexam, & quo pacto in hoc Providentiæ & prædestinationis negotio se habeant ostendam.*

SECTIO PRIMA.

Quid sit, & in quibus actibus consistat Providentia.

I.
Providentiæ, & providere variis modis sumuntur.

PROVIDENTIA & providere, si vim vocis spectemus, duo significant: Primò ut idem sit providentia quòd prævidentia, seu præsentia, & providere idem ac prævidere: atque hoc sensu ad quamcunque præcognitionem, etiam speculativam, & rerum quarumcunque extenditur. Sic vocem hanc usurpat Cicero pro Muræna: *Est, inquit, boni consulti, non solum videre quid agatur, verum etiam providere quid futurum.* Et providentia hoc modo sumpta est pars prudentiæ, rerumque futurarum prospicientiam denotat. Secundò providere est quasi pro aliquo videre, resque omnes alicui necessarias procurare.

Providentiæ pars Prudentiæ.

II.
Quos in se actus includat providentia.

In præsentii itaque, Providentia utramque hanc significationem complectitur, sumiturque pro singulari illa curâ, quâ Deus rebus creatis prospicit, easque in fines suos dirigit. Providentiâ ergo, prout hic accipitur, actus tum intellectus continet, tum voluntatis. Ex parte intellectus denotat imprimis in Deo simplicem intelligentiam, quâ tum finis, tum mediorum vim & naturam cognoscit: deinde Scientiam conditionatam, seu mediam, per quam videat Deus, quid in omni rerum peristasi, & quibuscunque circumstantiis sit futurum: qua de re plura infra, Sectione 5. & 6. ubi rem hanc ex professo tractabimus.

Scientia simplicis intelligentiæ ad providentiâ necessaria.

III.
In quibus actibus rebus ad providentiâ requiritur scientiæ visio.

Uterius in quibusdam rebus præter scientiam simplicis intelligentiæ, per quam representatur res facienda, requiritur scientia visionis alterius objecti: sic ut Deus aliquem puniat, præsertim penâ æternâ, non solum requiritur scientia simplicis intelligentiæ, quâ representatur pœna infligenda, sed scientia insuper visionis culpæ: ob quam infligitur: quæ proinde cognitio non dirigit merè instar Ideæ, sed per modum causæ quasi moralis, culpa quippe cognita Deum movet ad penam infligendam.

IV.
Ad providentiâ requiritur nonnulli imperium præcticum, Fac hoc.

Non levis autem est inter Theologos controversia, utrùm præter hos actus, ad providentiâ ex parte intellectus divini requiratur imperium illud præcticum, à nonnullis dictum *Fac hoc.* Communis est Thomistarum opinio hoc imperium re-

quiri, quos sequitur Granado hic, tract. 5. disp. 3. ubi & fusissimè illud explicat, & astruit ejus necessitatem, duplexque in Deo imperium statuit, *Oeconomicum, & Monasticum.* *Oeconomicum* imperium est illud, quo superior subditis intimat quid ab ipsis fieri velit: unde hoc imperium in Deo reperiri certum est, cum nihil aliud sit, quàm voluntas condendi leges, & creaturæ rationali, quid ab eâ faciendum sit, præscribendi. *Imperium verò Monasticum,* inquit, est actus quo intellectus voluntati, aut aliis facultatibus ejusdem suppositi intimat, quid ipsis faciendum sit, actus intellectus, exempli gratiâ quo Deus mundum fieri præciperet à sua voluntate, explicaturque his terminis *Fac hoc.* Istud itaque etiam imperium in Deo statuendum asserit.

Imperium Oeconomicum & Monasticum.

Dicendum nihilominus hujusmodi imperium in Deo non reperiri, tum quia tolleretur libertatem, si ita statuatur, ut eam statuerent videntur hi Auctores, ita scilicet ut ei resisti nequeat, tum quia esset planè superfluum; posita enim cognitione finis & mediorum, potest voluntas pro sua libertate, & intendere finem, & ad hoc vel illud medium applicandum sese, nullo alio interveniente, determinare; ad hoc quippe bonitas quæ in fine relucet, & utilitas quæ in mediis abundè tam in Deo, quàm in nobis sufficit, & quicquid præterea additur est omnino supervacaneum: ita Suarez lib. 1. de Prædest. c. 16. Vasquez l. 2. disp. 49. cap. 4. Tannerus l. p. disp. 3. quest. 1. dub. 1. n. 9. Arriaga hic, Disp. 32. sect. 1. subsec. 1. Coninek de actibus, Disput. 12. dub. 5. Hurtado Disput. 14. de anima, sect. octavâ, & alii. Et hæc de actibus ad providentiâ ex parte intellectus requisitis.

V.
Imperium illud præcticum ad providentiâ esset omnino superfluum.

Ex parte autem voluntatis, ad providentiâ necessaria est & intentio finis, & mediorum ad illum conducentium electio; hoc enim rectus ordo, & apta rerum dispositio postulat; parum enim juvaret finis & mediorum cognitio in intellectu, nisi intentio & executio sequeretur in voluntate, & hæc sese ad opus applicaret.

VI.
Quinam actus ad providentiâ requirantur ex parte voluntatis.

Quamvis ergo Doctores aliqui, ut S. Bonaventura, Scotus & alii apud Vasquez hic, Disp. 87. c. 3. in quam etiam sententiam videtur ipse propendere, dicant providentiâ in solo actu voluntatis sitam esse: cui etiam opinioni non parum favere videtur S. Damascenus lib. 2. *Orthod. Fidei*, cap. 29. his verbis: *Providentiâ est voluntas Dei, per quam res omnes aptè congrueque gubernantur.* Licet etiam alii

VII.
Providentiâ completè sumpta, in intellectu simul & voluntate sita est.
S. Jo. Damascenus.

econtra affirmet consistere eam tantum in actu intellectus, ut docet Molina 1. parte, quaest. 22. art. 1. disp. 1. Valentia hic, quaest. 22. punct. 1. Bellarminus lib. 2. de Gratia & Libero arbitrio, cap. 9. & alii, teneréque videtur Boëtius 4. de Consol. Prosa 5. Providentia, inquit, est ipsa divina ratio, in summo omnium principe constituta, qua cuncta disponit. Hæc, inquam, esto ita se habeant, providentia tamen complete sumpta actus tum intellectus tum voluntatis includit: nec enim sufficienter providere alteri, seu prospicere censetur is, qui quid factu opus est videt, nisi etiam operi ea mandare velit, quæ ad hunc finem videt esse necessaria.

Boëtius.

SECTIO SECUNDA.

Sitne in Deo Providentia.

I. NUMEN quidam, Numinis providentiam multo plures negarunt, insipienter omnes, & Philosophorum, quo utebantur nomine indigni. Providentiam itaque divinam negarunt imprimis Epicurus & Democritus, casu omnia contingere asserentes, Providentiam verò, ut testatur Cicero lib. 2. de Nat. Deorum, animum fatidicam appellantes. Eandem Dei providentiam negarunt Heraclitus & Lucretius, omniâque secretâ quadam vi rebus inditâ, & quodam naturæ impetu, aut fortuito atomorum concursu evenire asseriebant. Erravit etiam Plato, qui, ut refert S. Thomas hic, quaest. 22. art. 3. Corp. Cæli quidem, & astrorum, Idearum item & universalium, ac nobilium quorundam specierum curam, Deum per se gerere aiebat, rerum autem viliorum, maximè inanimatarum administrationem Intelligentiis committere.

Platonis circa Dei providentiam error.

II. Nec immunis ab hoc errore fuisse videtur Aristoteles, qui, ut in ejus vitâ refert Laërtius, curam Dei ac providentiam se infra Lunam non extendere assererat, sed iisdem cum sphaeris celestibus terminis definiti: illud veluti de Deo pronuncians. Circa cardines cæli perambulat, & nostra non considerat. Quare S. Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum, S. Ambrosius lib. 1. Offic. c. 13. Nemesius lib. 8. Philosoph. c. 4. circa Divinam Providentiam errasse Aristotelem affirmant. Alii nihilominus eum ab hoc errore vindicant. Ut ut est, cum lib. 12. Metaphys. cap. 9. asserat absurdum esse Primam Mentem de rebus quibusdam cogitare, & melius esse, quedam non videre: cum etiam, ut ostendit Vasquez hic, Disp. 64. cap. 1. num. 3. Deo futurorum contingentium scientiam negaverit, clarum videtur eum de Divinâ Providentiâ rectè non sensisse. Unde idem Vasquez prima part. Disp. 66. cap. 2. num. 11. & Disput. 87. cap. 1. num. 2. 3. 4. & 5. latè ostendit Aristotelem circa Divinam Providentiam errasse. Librotamen de Mundo, cap. 6. circa medium pulcherrimè de Divinâ Providentiâ, ejusque in Universi totius administratione sapientiâ loquitur. In hoc eodem errore constat fuisse Plinium lib. 2. hist. natur. c. 7. ubi sic habet: Irridendam verò, inquit, agere curam rerum humanarum istud, quicquid est summxm. Annè tam tristi atque multiplici ministerio non pollui credamus, dubitemusque? Hæc ille.

Erravit Aristoteles circa Divinam Providentiam.

III. Istud verò suum asseritum, Deum scilicet rerum humanarum curam non gerere, inde se convincere opinantur, quòd omnia, non consilio, æquitate, & prudentiâ, ut ipsi aiunt, sed temerè accedere videamus: malos etenim, omnique flagitiorum genere coopertos, in dies extolli & exaltari, bonos è contrâ, vitæque ac morum integritate insignes deprimi

cernimus: illos divitiis rerumque omnium copiâ affluere, hos summâ laborare inopiâ, & in perpetuis fordibus jacere: illos denique longâ annorum serie, vitam ad extremam usque senectutem in florētissimâ fortunâ protrahentes, naturæ tandem concedere; hos in ipso atatis flore immaturâ sæpè morte extinguî; & si ad seniles annos pervenerint, infinitis sæpè numero malis circumsepti, ærumnissimam ætatem agunt, vitamque trahunt omni morte acerbiorè.

Deprimuntur non tantum boni, mali extolluntur.

Hæc illi: conficiéque hac suâ argumentatione existimât, quantumvis admittatur summum aliquid esse Numen, seu Deum, nullâ tamen rerum nostrarum curâ tangi, sed casui omnia, fortuitisque eventibus permittere. Verùm hi ad paucâ respicientes definiunt, & pecudum instar, quæ ante pedes posita sunt tantummodò perpendentes, eodemque vitæ corporis & animæ terminos statuentes, felicitatem omnem penes hujus vitæ cursum metuntur. At quibus altior est intelligenti vis, mundum hunc, non honoris, non gloriæ & triumphi, sed agonis & certaminis locum esse intelligunt, ubi quòd quis plures in virtutis exercitatione, vitæque ad ornem honestatem instituenti lobores ac molestias perulerit, èd amplior em aliquando, post vitæ scilicet hujus curriculum, mercedem consequetur. Quòd verò quis magis hic lætatur voluptatem, seque in vitiorum ceno volutat, & falsâ delusus felicitate, ducit in bonis dies suos, èd atrocioribus afficitur cruciatibus, & breves delicias æternâ pœnâ luet. Hinc Psalmista Regius cum sibi hæc ipsam difficultatem, de impiorum scilicet in hac vitâ prosperitate proposuisset: Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc, labor est ante me: Donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum. Rem hanc fufius discussi in Prometheo Christiano, Disp. 14. sect. 4.

IV. Dei nostrarum rerum providentiam negant, ad paucâ respicientes definiunt.

Memini sollicitas, non penes ea que hic contingunt, sed qua post mortem accidunt, notanda.

Psalm. 71. ver. 16.

Dicendum itaque, tanquam certissimum tenendum esse dari in Deo providentiam, per quam hunc mundum administrat: ita Theologi, imò Orthodoxi omnes, nec citra ingentem temeritatem, & errorem in fide à quoquam negari potest: id enim apertissimè testatur variis locis Scriptura, in quâ nihil frequentius, quam Deum rerum creaturarum, hominis præsertim curam gerere: sic Sapient. 6. ver. 8. dicitur: Pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus. Ibidem etiam cap. 12. ver. 13. sic habetur: Non est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus. Nec minus clara hujus rei testimonia subministrat Novum Testamentum: unde Matth. cap. 6. ver. 26. dicit Christus: Respiciat volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa: nome vos magis pluris estis illis? Ex quibus conficitur fide certum esse dari in Deo providentiam.

V. Individui est dari in Deo providentiam.

Varia sunt genera, mensura est, & certum dari in Deo providentiam.

In hoc etiam conspirant Patres omnes, Deique in mundi administratione providentiam mirè prædicant: sic S. Cyprianus scribens ad Demetrium Africæ Proconsulem: Ipse, inquit, est mundi Dominus, & rector, & cuncta arbitrio ejus, ac nutu geruntur. Sanctus etiam Augustinus in Psal. 145. Fecit, inquit, Deus cælum, & terram, & mare, & omnia que in eis sunt, & te, parum dico te, & passerem, locustam, vermiculum: nihil horum non ille fecit, & cura est illi de omnibus. Idem passim docent alii Patres, quos hic brevitate causâ omitto.

VI. Deitatem creaturæ providentiam usque ad noscunt Deo.

VII. Deus qui in seipso factus, ab æterno præconcepti, omniumque tum deum modo dicitur fuit.

Ratio denique est: Deus siquidem ad rerum omnium productionem concurrat, & cum causis secundis, modo ad eujusque naturam proportionato in dies cooperatur, mediâque ipsis ad fines suos